

Biuletyn Sieci OWES

OŚRODKI
WSPARCIA
EKONOMII
SPOŁECZNEJ

PARTNERZY

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Fundacja
FUNDUSZ WSPÓŁPRACY

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

RLKS

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) to instrument oparty na metodzie LEADER stosowanej w perspektywie finansowej Unii Europejskiej (UE) 2007–2013.

RLKS zachowuje podstawowe założenia metody LEADER, czyli: oddolność, terytorialność obszaru, zintegrowanie, partnerstwo, decentralizacja zarządzania i finansowania, sieciowanie i współpraca.

źródło:

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rozwoj-lokalny-kierowany-przez-spolecznosc-rlks>

SPIS TREŚCI

3	OD REDAKCJI
4	AKTUALNOŚCI
	<ul style="list-style-type: none"> • Ogłoszenia • Ekonomia społeczna zagościła na świętokrzyskich uczelniach!
8	WARTO WIEDZIEĆ
	<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorstwospoleczne.pl
9	TEMAT NUMERU
	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność – jak to robią w Unii Europejskiej?
12	DOBRE PRAKTYKI
	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca zagraniczna Stowarzyszenia na rzecz Rozwoju Spółdzielczości i Przedsiębiorczości Lokalnej WAMA-COOP • Centrum Integracji Społecznej OSTOJA w Pniewach • Partnerstwa na rzecz wsparcia i rozwoju ekonomii społecznej w regionie radomskim
20	PREZENTACJE OWES
	<ul style="list-style-type: none"> • Województwo kujawsko-pomorskie • Województwo lubuskie
32	REALIZATORZY PROJEKTU

fol.: (od lewej) OWES TLOK, CIS OSTOJA, LOWES, OWES Zielona Góra (2); fot. na okładce: (od lewej) LOWES, pexels.com (2)

OD REDAKCJI

Drodzy Czytelnicy,

mamy przyjemność zaprezentować Wam już dziesiąty numer „Biuletynu Sieci OWES”!

Ekonomia społeczna poszerza swoje horyzonty i wkracza na uczelnie wyższe w województwie świętokrzyskim. Jeśli chcecie dowiedzieć się więcej o współpracy OWES i ROPS z uczelniami, koniecznie przeczytajcie artykuł na następnej stronie.

Tematem tego numeru jest Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność, w skrócie RLKS. Czym on jest oraz jak wygląda jego realizacja w Europie? O tym opowie Urszula Budzich-Tabor z Europejskiej Sieci Obszarów Rybackich FARNET.

Dzielenie się doświadczeniami to wspaniała praktyka, która wzbogaca (...) – tak w tekście na temat współpracy zagranicznej pisze Mateusz Dobkowski ze Stowarzyszenia WAMA-COOP. Tej tezie nie da się zaprzeczyć, dlatego zachęcamy, żebyście zapoznali się z artykułami z działu *Dobre praktyki*. Znajdziecie tam teksty na temat wspomianej już współpracy zagranicznej, działalności Centrum Integracji Społecznej OSTOJA w Pniewach oraz o partnerstwach na Mazowszu.

Kim jest biegacz, a kim rewolwerowiec? Co mają ze sobą wspólnego? I jak ma się do tego ekonomia społeczna? Odpowiedzi na te pytania udzieli Witold Ekielski w tekście na temat bloga przedsiębiorstwospoleczne.pl.

Na zakończenie zachęcamy do zapoznania się z działaniami Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej z województw kujawsko-pomorskiego i lubuskiego.

Życzymy miłej lektury!

Redakcja

EKONOMIA SPOŁECZNA ZAGOŚCIŁA NA ŚWIĘTOKRZYSKICH UCZELNIACH!

ANNA GÓRAK

Debata nad rozwojem ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim, czyli jak zarazić młodych ludzi przedsiębiorczością społeczną?

Prowokacyjna teza *Rozwój ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim nie jest możliwy* była przedmiotem dyskusji w formie debaty oxfordzkiej, która przyciągnęła liczne grono studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach i Politechniki Świętokrzyskiej. Debata została zorganizowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego we współpracy z uczelniami wyższymi w ramach Dni Ekonomii Społecznej, które są obchodzone w regionie od 2016 roku.

Każdego roku Dni Ekonomii Społecznej odbywają się w trakcie Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości – inicjatywy, która już od 12 lat łączy lokalne społeczności ponad 170 krajów. Jego idea jest promocją świadomego rozwoju, aktywnej postawy wobec życia i podejmowania biznesowych inicjatyw. W Światowym Tygodniu Przedsiębiorczości nie można zapomnieć o ekonomii społecznej, której szczególnie bliska jest ta idea. Jest to odpowiedni czas na pokazanie młodym ludziom, że prowadzenie przedsiębiorstwa społecznego może być alternatywną ścieżką kariery, a także szansą na realizację pasji i pomysłów. Ekonomia społeczna to dobre rozwiązanie dla osób młodych, które chcą działać społecznie, a jednocześnie zarabiać, robiąc to, co kochają.

Dni Ekonomii Społecznej realizowane są w różnych formach: wykładów, sądu nad poglądem lub też debaty oxfordzkiej, która spotyka się z dużym zainteresowaniem studentów. Debata oxfordzka

jest atrakcyjną formą dyskusji nad tezą, w której biorą udział jej obrońcy i przeciwnicy. W każdym zespole jest czterech mówców, którzy mają z góry określony czas wypowiedzi. Debacie przewodniczy marszałek, który przedstawia jej zasady i czuwa nad przebiegiem dyskusji. Pomaga mu w tym sekretarz, który pilnuje czasu wypowiedzi i liczy głosy z sali.

W 2019 roku do **zespołu propozycji (obrońcy tezy)** należeli: dr Agata Szydlik-Leszczyńska (UJK), Aleksandra Lankowska (studentka UJK), Kamil Żuła-wa (doradca kluczowy Kielecko-Ostrowieckiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej) oraz Jarosław Kuba (Prezes Stowarzyszenia LGD *Krzemienny Krąg*, partner w konsorcjum tworzącym KOOWES). Z kolei **zespół opozycji (przeciwnicy tezy)** złożony był z następujących osób: dr Danuta Witczak-Roszkowska (Politechnika Świętokrzyska), Paulina Mazany (studentka Politechniki Świętokrzyskiej), Agnieszka Giemza (Prezes Fundacji *Centrum Europy Lokalnej* oraz partner tworzący konsorcjum w Świętokrzyskim Ośrodku Wsparcia Ekonomii Społecznej) i ks. Krzysztof Banasik (Caritas Diecezji Kieleckiej, Lider Świętokrzyskiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej). W każdym zespole był zatem przedstawiciel uczelni wyższej, studentki oraz dwóch przedstawicieli OWES. Marszałkiem został dr Bartłomiej Zapała (UJK), który od wielu lat organizuje debaty oxfordzkie.

Wszyscy mówcy bardzo poważanie potraktowali swoją rolę i starannie się do niej przygotowali, chociaż trzeba podkreślić, że prywatnie nie zawsze zgadzali się z przedstawianymi argumentami.

Ekonomia społeczna to dobre rozwiązanie dla osób młodych, które chcą działać społecznie, a jednocześnie zarabiać, robiąc to, co kochają.

Szczególnie trudne zadanie miał w tej sytuacji zespół propozycji, który musiał udowodnić, że rozwój ekonomii społecznej nie jest możliwy w województwie świętokrzyskim, chociaż na co dzień z sukcesami wspiera ten sektor. Dyskusja w tej formie okazała się nie tylko bardzo ciekawa, ale i rozwijająca, ponieważ pozwoliła na wyciągnięcie ważnych wniosków, dotyczących barier w rozwoju ekonomii społecznej w naszym regionie.

Debatę rozpoczęła strona propozycji.

Dr Agata Szydlik-Leszczyńska argumentowała, iż w województwie świętokrzyskim sytuacja społeczno-gospodarcza jest trudniejsza niż w innych regionach. Rozwojowi ekonomii społecznej nie sprzyja: niski poziom kapitału społecznego, ujemne saldo migracji, niska stopa bezrobocia oraz fakt, iż mamy bardzo niewiele przedsiębiorstw społecznych, a części z nich trudno utrzymać się na rynku. W odpowiedzi dr Danuta Witczak-Roszkowska podkreśliła, iż ekonomia społeczna nie tylko może się rozwijać, ale rozwija się cały czas, a przedstawione argumenty dotyczące trudnej sytuacji gospodarczej przemawiają właśnie za jej rozwojem. *W 2018 roku było już 28 przedsiębiorstw społecznych, a taki wynik według założeń miał zostać osiągnięty dopiero w 2020 roku* – przypomniała.

Pozostałe argumenty obrońców tezy.

Aleksandra Lankowska odniosła się do niskiego poziomu wynagrodzeń w województwie świętokrzyskim, który *skłania ludzi do wyjazdu za granicę, przez co zaczyna brakować liderów społecznych, którzy mogliby pokierować sektorem ekonomii społecznej*. Z kolei Kamil Żuława zauważył, że trzeci sektor zagubił swoją misję. Podmioty ekonomii społecznej są powoływane, bo na rynku są pieniądze. Nie świadczy to jednak o rozwoju ekonomii społecznej. Wystąpienia obrońców tezy podsumował Jarosław Kuba: *Rozwój ekonomii społecznej jest marginalnym narzędziem w tworzeniu miejsc pracy nie tylko w województwie świętokrzyskim, ale w Europie i Stanach Zjednoczonych. Nie stanowią nawet jednego promila i nie powoduje, że dany region się rozwija*. Dodał również, że ekonomia społeczna nie może sobie pozwolić na tak powol-

ne powstawanie miejsc pracy, bo zostanie wyparta z rynku. Potrzebuje windy, która pozwoli na jej prawdziwy rozwój.

Pozostałe argumenty przeciwników tezy.

Paulina Mazany przypomniała spektakularny sukces podmiotów ekonomii społecznej skupionych wokół Bałtowskiego Kompleksu Turystycznego. Agnieszka Giemza odnosząc się do niskiej stopy bezrobocia, zauważyła: *Bezrobocie spada, ale czy jakość miejsc pracy się poprawia? Tu jest właśnie pole dla organizacji pozarządowych, które prowadzą swoją działalność w sektorze ES*. Ks. Krzysztof Banasik podsumował dyskusję: *Ja bym chciał, żeby w województwie*

W każdym zespole był przedstawiciel uczelni wyższej, studentki oraz dwóch przedstawicieli OWES. Marszałkiem został dr Bartłomiej Zapała (UJK), który od wielu lat organizuje debaty oxfordzkie.

świętokrzyskim była dolina Krzemowa, żeby było więcej Gatesów, Klickich, Sołowów, ale tak nie jest. Dane przytoczone przez oponentów pokazują, że w województwie mamy pewien problem z ludźmi wykluczonymi społecznie, którym trudno odnaleźć się na otwartym rynku. Nie możemy patrzeć tylko na zysk. Jako społeczeństwo dojrzałe, oparte na etyce, na wartościach chrześcijańskich musimy do tych ludzi wyciągnąć rękę.

Debatę zakończyło głosowanie osób obecnych na sali. 71 osób głosowało za tezą, a 84 osoby ją odrzuciły i opowiedziały się za rozwojem ekonomii społecznej w regionie.

Inne przykłady współpracy z uczelniami wyższymi w praktyce województwa świętokrzyskiego

Opisana debata jest jednym z wielu przykładów współpracy ROPS, OWES i uczelni wyższych w regionie świętokrzyskim. Innym może być wprowadzenie specjalności *ekonomia społeczna* na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach. Niewiele uczelni wyższych może się tym pochwalić. Od 2019 roku dzięki staraniom ROPS, Kielecko-Ostrowieckiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej (KOOWES), a przede wszystkim dzięki otwartości UJK i analizie potrzeb rynkowych

kę sektora ES i rozważyli, czy podmioty ekonomii społecznej nie są dla nich właściwym miejscem do rozpoczęcia kariery zawodowej. Wśród studentów i absolwentów uczelni wyższych zauważalny jest niski poziom wiedzy na temat przedsiębiorczości społecznej, co powoduje, że organizacje pozarządowe nie są przez nich rozważane jako potencjalni pracodawcy.

Kolejnym przykładem współpracy z uczelniami wyższymi jest powołanie Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, którego członkami zostali m.in. przedstawiciele uczelni wyższych w województwie świętokrzyskim. Tematyka związana z sektorem nauki jest szerzej omawiana i dyskutowana podczas spotkań Grupy Tematycznej ds. współpracy pomiędzy nauką, biznesem, PES i administracją. To przestrzeń, gdzie rodzą się ciekawe pomysły, inicjatywy oraz powstają rekomendacje dotyczące konkretnych działań i kierunków rozwoju ekonomii społecznej.

Znaczenie współpracy z uczelniami wyższymi dla ROPS i OWES

Uczelnie wyższe są jednym z ważniejszych interesariuszy ekonomii społecznej, a współpraca z sektorem edukacji, nauki i szkolnictwa wyższego jest kluczowym elementem rozwoju ekonomii społecznej w regionie. Współpraca ta ma na celu budowanie społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie kapitału społecznego, który uznawany jest za jeden z najważniejszych zasobów rozwojowych społeczeństw. Inicjowanie i wzmocnienie tej współpracy jest więc szczególnie ważne dla województw, w których – tak jak w województwie świętokrzyskim – poziom kapitału społecznego utrzymuje się od wielu lat na niskim poziomie. Jak ocenia Sławomir Pastuszka: *Zdiagnozowany poziom kapitału społecznego badanych osób nie napawa optymizmem – cechuje go niski stopień zaufania ogólnego, stosunkowo niewielkie zaangażowanie w inicjatywy na rzecz dobra wspólnego oraz małe zainteresowanie aktywnością organizacji społecznych. Takie postawy i zachowania prawdopodobnie wpłyną negatywnie na perspektywy rozwoju gospodarki regionalnej opartej na wiedzy, spowolnią postęp społeczny, a w efekcie utrudnią zwiększenie po-*

Zdjęcia: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

Tematyka związana z sektorem nauki jest szerzej omawiana i dyskutowana podczas spotkań Grupy Tematycznej ds. współpracy pomiędzy nauką, biznesem, PES i administracją.

istnieje możliwość wyboru specjalności z ekonomii społecznej. Tego wyboru dokonają studenci, którzy w 2019 roku rozpoczęli studia, a specjalność zaczną na drugim roku studiów. Zatem realnie zajęcia z ekonomii społecznej ruszą w 2020 roku. Wprowadzenie specjalności na uczelni wyższej to ogrom pracy, ale dzięki współpracy z partnerami osiągnęliśmy zamierzony rezultat. Jak zauważa Anna Mikołajczyk, Prezes Fundacji PESTka i jednocześnie partner tworzący konsorcjum KOOWES: *Wprowadzenie specjalności jest pierwszym ważnym przyczynkiem, aby studenci poznali specyfi-*

ziomu dobrobytu mieszkańców województwa świętokrzyskiego¹. Niski poziom kapitału społecznego utrudnia również rozwój ekonomii społecznej. Współpraca z uczelniami wyższymi jest więc odpowiedzią na wyzwania województwa świętokrzyskiego i naturalną drogą zmiany społecznej. Partnerskie relacje z kluczowymi interesariuszami ekonomii społecznej są również ważne dla Zarządu Województwa Świętokrzyskiego, który konsekwentnie od kilku lat realizuje politykę publiczną w zakresie rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.

Innym ważnym aspektem współpracy z uczelniami wyższymi jest kształcenie kadr i przygotowanie ich do pracy w podmiotach ekonomii społecznej lub OWES. Brak doświadczonej kadry był w ostatnich latach dotkliwym problemem dla OWES, stąd OWES stał się naturalnym partnerem uczelni wyższych, wspierającym, a czasem inicjującym współpracę.

Zamiast zakończenia

Województwo świętokrzyskie to jedno z najmniejszych województw w Polsce. *Małe jest piękne*² – to nie tylko znane powiedzenie, ale tytuł książki wybitnego ekonomisty i filozofa E.F. Schumachera, który patrzy na świat z założeniem, że człowiek coś znaczy. A my tak patrzymy na województwo świętokrzyskie i wspólnie z partnerami wydobywamy piękno naszego regionu, stawiając na pierwszym miejscu człowieka.

O AUTORZE

Anna Górak – doradca ds. ekonomii społecznej w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej (ROPS) Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego

1 S. Pastuszka, *Diagnoza i ocena poziomu kapitału społecznego województwa świętokrzyskiego*, 2016, s. 168.

<https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/apsp/51/apsp5110.pdf>

2 E.F. Schumacher, *Małe jest piękne*, Wydawnictwo AIE-THIEA, 2013.

Notatka ze spotkania Rady Sieci OWES

W dniach 14–15 listopada 2019 w Warszawie, w Hotelu *Arkadia*, odbyło się spotkanie Rady Sieci OWES, w którym uczestniczyli przedstawiciele regionalni Rady Sieci oraz realizatorzy projektu *Spójna Integracja Regionalna Ekonomii Społecznej (SIREs)*: Cezary Miżejewski, Anna Bugalska, Agnieszka Deja, a także przedstawiciele Departamentu Ekonomii Społecznej MRPiPS oraz Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju.

W pierwszym dniu spotkania odbyła się dyskusja moderowana przez przedstawicieli Projektu SIREs, na temat miejsca ekonomii społecznej w przyszłej perspektywie finansowej 2020+ *Wyzwania – Cele – Rola OWES*. Przedstawiciele Sieci OWES ustosunkowali się do prezentacji przygotowanej przez przedstawicieli projektu SIREs, bazującej na wybranych wątkach, takich jak: wsparcie finansowe na miejsce pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, dotacja na rozwój, dotacja na reintegrację społeczną w PS, premia dla PS za zaangażowanie do realizacji zamówienia publicznego osoby zagrożonej wykluczeniem społecznym lub biernej zawodowo, pożyczka umarzalna na realizację usług społecznych. Zgłoszono szereg wniosków i rekomendacji do prezentowanego materiału jako uzupełnienie, doprecyzowanie lub stanowisko odrębne.

Drugi dzień spotkania był poświęcony sprawom związanym z funkcjonowaniem Sieci w chwili obecnej oraz w przyszłości, sposobami usprawnienia jej działania, a także kwestiom związanym z profesjonalną wizualizacją Sieci oraz przyszłością „Biuletynu Sieci OWES”. Kwestie te będą przedmiotem dalszej dyskusji podczas drugiego spotkania Rady Sieci OWES, planowanego w dniach 17–18 lutego 2020.

Fundacja Fundusz Współpracy planuje wydanie ostatniego, 11 z kolei, numeru „Biuletynu Sieci OWES” w I kwartale 2020 roku. Wydanie to chcielibyśmy poświęcić prezentacji oferty podmiotów ekonomii społecznej/przedsiębiorstw społecznych, w zakresie organizacji wyjazdów studyjnych przez te podmioty bądź przyjmowania wizyt studyjnych w ww. podmiotach.

Będziemy Państwu wdzięczni za pomoc we wskazaniu tych PS, które według Państwa warto byłoby lepiej poznać i zaprezentować ich ofertę większej liczbie interesariuszy.

Prosimy o nadsyłanie informacji na sieciowanie@cofund.org.pl. Informacja powinna zawierać nazwę podmiotu i/ lub kontakt telefoniczny bądź mailowy. Fundacja Fundusz Współpracy nawiąże kontakt bezpośredni ze wskazanymi przez Państwa podmiotami. Z góry dziękujemy za pomoc i wsparcie.

Redakcja

Przedsiębiorstwospoleczne.pl

Jak rewolwerowiec spotyka się z biegaczem, to ciężko stwierdzić, co z tego wyjdzie. W naszym przypadku powstał pomysł na blog prowadzony pod adresem www.przedsiębiorstwospoleczne.pl.

Rewolwerowcem od wielu lat jest Waldek Żbik, którego w tej roli można spotkać na blogu www.spoldzielniassocjalnawpraktyce.pl. Ja od dwóch lat nosiłem się z zamiarem założenia bloga, strony lub realizacji innego pomysłu, który upowszechniałby ekonomię społeczną. Nie wahałem się więc ani chwili, gdy Waldek zaproponował mi wspólne prowadzenie strony poświęconej przedsiębiorstwom społecznym.

Kiedy się spotkaliśmy ustaliliśmy kategorie tematów, które porządkować będą pojawiające się wpisy. Kiedy kończyliśmy spotkanie Waldek na odchodnym spytał „Kim jesteś? Bo ja jestem rewolwerowcem...”. Od tej strony Waldka nie znałem, ale co gorsza okazało się, że nie znałem też siebie wystarczająco dobrze. Nie wiedziałem bowiem, że jestem... biegaczem.

Waldek jak sam mówi o sobie „jest rewolwerowcem, który staje do pojedynku w samo południe, gdy walczy z przeszkodami na drodze do sprawnego przedsiębiorstwa społecznego”. Mnie bliska jest rola biegacza. Biegacz to ktoś, kto ma szyty na miarę swoich możliwości plan treningowy, tak jak strateg, który ma swoją strategię. Biegacz kiedy biegnie w zawodach, monitoruje swój czas, tak jak manager, który monitoruje postęp wcześniej zaplanowanych działań, wskaźników i celów.

Często w swojej pracy jako doradcy biznesowi spotykaliśmy się z powtarzającymi się problemami przedsiębiorstw społecznych. Stąd pomysł na blog, który dzięki pojawiającym się regularnie wpisom stanie się miejscem, gdzie będzie można znaleźć odpowiedzi na najczęstsze, najbardziej aktualne pytania. Wiemy, że one mogą być bardzo różne, dlatego postanowiliśmy każdy wpis przypisywać kategorii. Każda kategoria ma związany z nią obrazek przedstawiający autora wpisu.

Pierwsza kategoria „Jak zacząć i założyć przedsiębiorstwo społeczne?” poświęcona jest problemom i dylematom towarzyszącym zakładaniu przedsiębiorstwa społecznego. To kategoria z największą liczbą wpisów. Są wśród nich takie jak: „Co to jest przedsiębiorstwo społeczne?”; „Forma prawna przedsiębiorstwa społecznego. Co wybrać?”; „Co warto wiedzieć, myśląc o założeniu przedsiębiorstwa społecznego z dotacją unijną?”.

Druga kategoria „Finanse i źródła finansowania w przedsiębiorstwie społecznym” poświęcona jest zarządzaniu finansami, problemom księgowym oraz instrumentom finansowym, takim jak: dotacje, pożyczki, leasing, fundusze *venture capital* itp.

Trzecia kategoria „Prawo w przedsiębiorstwie społecznym” zawierać będzie wpisy poświęcone prawu. Na pewno znajdzie się w niej miejsce dla wpisów, które ludzkim i zrozumiałym językiem przybliżają obowiązki i prawa przedsiębiorstw społecznych. Chcemy także w tym miejscu przybliżyć niektóre ustawy i zwracać uwagę na pewne problemy.

Czwarta kategoria „Bieżąca działalność przedsiębiorstwa społecznego” zawierać będzie wpisy poświęcone wszystkim sprawom, które dotyczą działalności przedsiębiorstwa społecznego, nie związanej z prawem i finansami.

Ostatnia kategoria „Co nowego słychać w przedsiębiorstwach społecznych” poświęcona będzie aktualnościom, które ze względu na swoje znaczenie powinny naszym zdaniem być upowszechniane wśród przedsiębiorców społecznych.

Blog www.przedsiębiorstwospoleczne.pl założyliśmy dla przedsiębiorców społecznych. Właśnie dlatego Wasze zdanie i opinie na temat bloga są dla nas ważne. Założyliśmy także grupę na Facebooku www.facebook.com/groups/PrzedsiębiorstwoSpoleczne/. Jeśli Waszym zdaniem powinniśmy jakieś tematy poruszać, bardzo prosimy: piszcie nam o tym.

Raz jeszcze zapraszam na nasz blog i do naszej grupy.

AUTOR: WITOLD EKIELSKI

ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

JAK TO ROBIĄ W UNII EUROPEJSKIEJ?

URSZULA BUDZICH-TABOR

Czym jest RLKS?

Na obszarach wiejskich Unii Europejskiej od początku lat dziewięćdziesiątych wdrażane jest szczególne podejście do rozwoju lokalnego, zwane podejściem LEADER¹, finansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Podejście to przewiduje daleko posuniętą demokratyzację i decentralizację decyzji o tym, na co należy przeznaczyć środki unijne – decyzje takie podejmuje lokalne partnerstwo, złożone z przedstawicieli sektora publicznego, prywatnego i społecznego. Podejście LEADER zostało uznane za jeden z sukcesów polityki rozwoju obszarów wiejskich w UE i zostało rozszerzone na inne fundusze unijne. Najważniejsze czynniki sukcesu to:

- zdolność łączenia różnych podmiotów lokalnych wokół wspólnych celów (pierwszym etapem funkcjonowania partnerstwa jest zbudowanie w sposób oddolny lokalnej strategii rozwoju);
- połączenie działań aktywizacyjnych (informowania, doradzania, szkoleń itp.) ze wsparciem finansowym konkretnych projektów (z budżetu, jakim dysponuje lokalne partnerstwo, ok. 20–25% może być przeznaczony na działania wspierające i animacyjne, reszta środków na projekty);
- możliwość wspierania niewielkich przedsięwzięć i dotarcia ze wsparciem do osób, które zwykle nie korzystają ze środków publicznych i wykazują niską aktywność (w tym osób zagrożonych wykluczeniem).

Uważa się też, że podejście LEADER pozwoliło mieszkańcom obszarów wiejskich po raz pierwszy odczuć realne wsparcie ze strony Unii Europejskiej (które wcześniej było głównie kierowane prawie wyłącznie do rolników, a nie do innych mieszkańców wsi).

W okresie programowania 2007–2013 podejście to było realizowane nie tylko ze środków EFRROW, ale również ze środków Europejskiego Funduszu Rybackiego (obecnie Europejski Fundusz Morski i Rybacki – EFMR), natomiast w perspektywie 2014–2020 podejście to jest wdrażane także ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Instrumentem tym objęte są zarówno obszary wiejskie, jak i miasta, a także obszary nadbrzeżne. W związku z tym zmieniła się też jego nazwa (dotychczasowa nazwa LEADER² miała w rozwinięciu skrótu odniesienie do obszarów wiejskich).

Od okresu programowania 2014–2020 dla tego podejścia stosuje się zatem termin „Rozwój lokalny kierowany przez społeczność” (RLKS). Od tego okresu pojawia się także możliwość łączenia różnych funduszy unijnych w ramach jednej lokalnej strategii rozwoju (wówczas taka strategia bywa nazywana „wielofunduszową”). Wielofunduszowość oznacza dla lokalnego partnerstwa nie tylko – i nie zawsze – dodatkowe środki na realizację strategii, ale także szerszy zakres działań i możliwość zaangażowania większej liczby interesariuszy. W założeniu może to

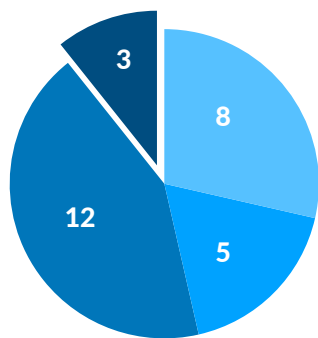
1 O realizacji programu LEADER w woj. świętokrzyskim pisał w dziewiątym numerze Biuletynu Sieci OWES Piotr Sadłocha.

2 Z franc. *Liaisons entre actions de développement de l'économie rurale*, czyli tworzenie powiązań między działaniami na rzecz rozwoju gospodarki wiejskiej. Termin LEADER jest w dalszym ciągu używany dla lokalnych partnerstw korzystających z funduszu wiejskiego (EFRROW).

O AUTORZE

Urszula Budzich-Tabor
– Europejska Sieć
Obszarów Rybackich
FARNET

Rys. 1. Liczba krajów, w których RLKS jest możliwy w ramach różnych funduszy UE*

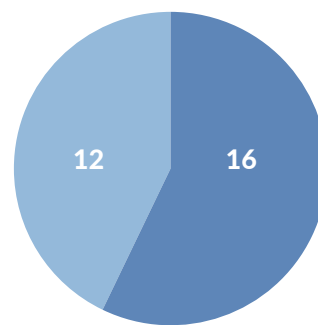
■ 4 fundusze ■ 2 fundusze
 ■ 3 fundusze ■ 1 fundusze

doprowadzić do sytuacji, kiedy lokalne podmioty mają na swoim obszarze jedno „okienko” pozwalające im korzystać z różnych form wsparcia i źródeł finansowania w zależności od potrzeb i od rodzaju projektu, a wszystkie działania uzupełniają się wzajemnie i spletają się w jedną spójną strategię rozwoju danego obszaru. Zobaczmy poniżej, na ile te szczytne założenia udało się zrealizować w praktyce.

Jak wygląda realizacja RLKS w Europie?

Liczba lokalnych partnerstw realizujących podejście RLKS (zwanymi lokalnymi grupami działania – LGD³) wzrosła z 271 na początku lat dziewięćdziesiątych do ponad 3000 obecnie. Ponad połowa (54%) mieszkańców wsi i niewielka, ale rosnąca, część mieszkańców miast może korzystać z tego podejścia. Osiem państw członkowskich (Bułgaria, Grecja, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Szwecja, Wielka Brytania) uruchomiło RLKS we wszystkich czterech funduszach, z których może on być finansowany. Tylko w trzech państwach (Belgia, Luksemburg i Malta) RLKS jest finansowany wyłącznie z funduszu wiejskiego – jest to bowiem jedyny fundusz, w którym stosowanie tego podejścia jest obowiązkowe. Pozostałe kraje stosują różne kombinacje dwóch lub trzech funduszy (rys. 1).

Jednak sam fakt, że w danym kraju można finansować RLKS z więcej niż jednego funduszu, nie oznacza, że możliwe jest łączenie kilku funduszy w ra-

Rys. 2. Liczba krajów, w których finansowanie jednej strategii z kilku funduszy jest...

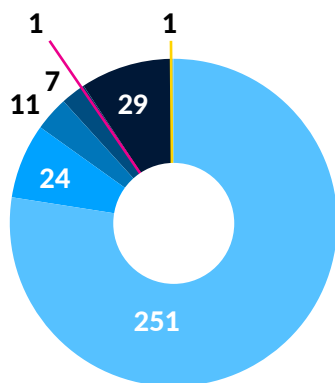
■ niemożliwe
 ■ możliwe

mach jednej strategii. Oprócz wspomnianych Belgii, Luksemburga i Malty, wyłącznie monofunduszowe strategie (finansowane z różnych źródeł) mogą realizować LGD w: Bułgarii, Chorwacji, Cyprze, Estonii, Finlandii, Francji, Hiszpanii, Holandii i Irlandii (rys. 2). W pozostałych krajach instytucje zarządzające dopuszczają łączenie kilku funduszy w ramach jednej strategii, ale zwykle w bardzo ograniczonym zakresie. I tak np. na Węgrzech i w Rumunii dotyczy to tylko partnerstw miejskich finansowanych z EFS i EFRR. W dużych państwach (Niemcy, Włochy, Wielka Brytania, a także Polska) wielofunduszowość wybrały jedynie nieliczne samorządy regionalne. W praktyce, zdecydowana większość LGD (w tym 2200 grup korzystających z EFRROW i 270 grup finansowanych z EFMR) jest monofunduszowa. Jedno z najciekawszych rozwiązań w Europie wprowadziła Szwecja: stworzono tam jedną instytucję zarządzającą dla wszystkich funduszy, z których finansowany jest RLKS, oraz jednolite procedury i wspólny system informatyczny. Lokalnym grupom pozostawiono całkowitą swobodę wyboru, z których funduszy chcą korzystać. Wszystkie grupy są objęte pomocą krajowej sieci (w ramach której funkcjonują grupy tematyczne, np. związane z sektorem rybackim, ochroną środowiska itp.). W praktyce grupy szwedzkie nie zyskały znacząco pod względem finansowym (udział środków RLKS z EFMR, EFS i EFRR jest bardzo nieduży w stosunku do środków EFRROW, z których te grupy korzy-

3 Grupy korzystające z EFMR nazywają się czasem „lokalnymi grupami rybackimi” (LGR) lub „rybackimi lokalnymi grupami działania” (RLGD).

* Źródło: FARNET Support Unit oraz Loris Servillo

Rys. 3. Liczba LGD korzystających z różnych funduszy w Polsce

stały wcześniej), ale udało im się nawiązać kontakty z nowymi środowiskami i zapewnić lepsze uzupełnianie się projektów. Po początkowych trudnościach system wdrażania, mimo komplikacji związanych z łączeniem funduszy o odmiennych wymogach i kulturach administracyjnych, funkcjonuje w miarę sprawnie.

W Polsce istnieje możliwość realizacji RLKS ze środków EFRROW i EFMR, a w dwóch województwach (kujawsko-pomorskim i podlaskim) także ze środków EFRR i EFS. Funkcjonuje 251 LGD korzystających wyłącznie z EFRROW oraz 24 LGR dysponujące wyłącznie środkami EFMR, a także 11 grup łączących te dwa fundusze. Ponadto w dwóch wspomnianych województwach funkcjonuje 29 grup łączących trzy fundusze (bez EFMR) i jedna dysponująca wszystkimi czterema funduszami, jak również osiem grup miejskich korzystających z EFS, a w przypadku jednej z nich, również EFRR (rys. 3).

Polska jest jednym z niewielu krajów, gdzie stosunkowo szybko udało się uruchomić projekty finansowane z EFS i EFRR, mimo trudności administracyjno-organizacyjnych, jakie to nowe dla tych funduszy podejście stwarzało w początkowym okresie. W większości krajów UE projekty RLKS finansowane z EFS i EFRR są dopiero w trakcie przygotowywania lub we wczesnej fazie realizacji. Czytelników „Biuletynu Sieci OWES” mogą zainteresować ciekawe projekty angażowania społeczności w proces włączenia społecznego, finansowane dzięki podejściu RLKS na obszarach miejskich (Lizbona, m.in. eksperymentalne wprowadzanie lokalnej waluty, więcej informacji

w [Magazynie FARNET 2019](#) na str. 23 i wiejskich (Czechy, przykład prezentowany w [krótkim filmie o RLKS](#))

Co nas może czekać w przyszłości?

Rozporządzenia unijne dotyczące nowego okresu programowania znajdują się na razie w fazie projektów, nad którymi dyskutują: Komisja Europejska, Parlament i Rada Europejska. Na chwilę obecną bardzo mało wiadomo o planach państw członkowskich i regionów w zakresie wykorzystania RLKS w poszczególnych funduszach. Na podstawie projektów i toczących się obecnie dyskusji można wyciągnąć następujące wnioski:

- Rozporządzenie ramowe dla polityki spójności przewiduje specjalny cel tematyczny *Europa bliżej obywateli* (cel 5). W założeniu chodziło o to, aby instrumenty rozwoju lokalnego (przede wszystkim RLKS) we wszystkich funduszach były programowane w ramach tego celu. Niestety z różnych powodów tak się prawdopodobnie nie stanie, tym niemniej takie sformułowanie pokazuje, co będzie najważniejsze w podejściu RLKS po 2020 roku;
- Podejście RLKS pozostaje obowiązkowe jedynie w ramach EFRROW (jako podejście LEADER), w pozostałych funduszach jego uruchomienie zależy od instytucji zarządzających na poziomie krajowym lub regionalnym. Jest szansa, że zdecydowana większość państw już dziś stosujących RLKS w ramach innych funduszy będzie chciała to kontynuować, ale raczej nie należy spodziewać się radykalnego zwiększenia zakresu stosowania tego instrumentu;
- Niezmiernie ważne jest stworzenie odpowiedniego systemu wdrażania dla RLKS – próba połączenia tego oddolnego podejścia z systemami wdrażania zaprojektowanymi dla tradycyjnego, „odgórnego” wydatkowania środków unijnych powoduje wydłużenie procesów decyzyjnych i obciążenia biurokratyczne. Komisja Europejska zapowiada, że w przyszłym okresie nie zamierza ingerować w sposób wdrażania funduszy przez państwa członkowskie. W związku z tym między państwami mogą wystąpić jeszcze większe różnice w systemach wdrażania, niż to ma miejsce obecnie: niektóre kraje mogą zdecydować się na przekazanie większej autonomii lokalnym grupom, inne natomiast mogą wprowadzić jeszcze więcej utrudnień administracyjnych.

WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA

STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU SPÓŁDZIELCZOŚCI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI LOKALNEJ WAMA-COOP

MATEUSZ DOBKOWSKI

Poszukujemy partnerów do współpracy nie tylko na terenie naszego kraju, ale także za granicą. Dzielenie się doświadczeniami to wspiana praktyka, która wzbogaca pracę każdej organizacji – niezależnie od jej profilu czy branży, w jakiej funkcjonuje.

Działając w strukturach Unii Europejskiej, mamy niepowtarzalną szansę na udział w wielu wspólnych spotkaniach, wymianę naszych krajowych spostrzeżeń, dzielenie się dobrymi praktykami. To znacznie ułatwia nam pracę i powoduje, że możemy działać przy wykorzystaniu innowacyjnych metod i instrumentów.

Współpracujemy z zagranicznymi jednostkami administracyjnymi oraz organizacjami pozarządowymi w obszarach bliskich naszemu profilowi działalności – ekonomii społecznej, włączenia społecznego, edukacji czy rozwoju przedsiębiorczości. Doskonałym przykładem partnerstwa w obszarze ekonomii społecznej jest współpraca ze słoweńskim Stowarzyszeniem *Združenje Socialna Ekonomija Slovenije* – podmiotem analogicznym do polskich Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Nasi słoweńscy partnerzy stale inspirują nas do stosowania ciekawych praktyk i rozwiązań popularnych w Słowenii. Dzięki stałej wymianie wiedzy i doświadczeń – choćby w trakcie organizowanej przez nas w 2018 roku, w Olsztynie konferencji pod nazwą *Potencjały rozwojowe ekonomii społecznej w Europie i w Polsce* – uczymy się nowych modeli rozwijania sektora ekonomii społecznej i włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem. Podejmujemy ponadto szereg wspólnych inicjatyw jak chociażby wspólne wnioski w ramach

współpracy transgranicznej czy rozszerzania działalności naszych organizacji o pierwiastek ponadnarodowy.

Kolejnym ciekawym przykładem ponadnarodowej współpracy Stowarzyszenia WAMA-COOP jest współdziałanie ze Stowarzyszeniem Gmin RP *Euroregion Bałtyk* z Elbląga. Dzięki zawiązanemu partnerstwu regularnie bierzemy udział w warsztatach – jak chociażby w ramach projektu SB PIN – *South Baltic Public Innovators Network*. Jego głównym celem jest zwiększanie (za pośrednictwem gmin uczestniczących i innych organizacji) międzynarodowej zdolności do współpracy oraz podniesienia poziomu wiedzy i innowacyjności lokalnych podmiotów. Kolejnym zadaniem projektu SB PIN jest zwiększenie zdolności gmin i innych organizacji lokalnych oraz poszerzenie ich wiedzy i doświadczenia w międzynarodowej współpracy. W tym celu tworzona jest sieć kooperacji podnoszącej zdolności do innowacji i stwarzania warunków, które ukażą korzyści z międzynarodowej współpracy i działań w ramach sieci transgranicznych. Działania projektowe dążą do przygotowania uczestników do odpowiedniej alokacji dostępnych zasobów, w taki sposób, aby zwiększyć ich obecność we współpracy transgranicznej i wdrażaniu: tematycznych programów transgranicznych, kursów, warsztatów, rozwoju między-

Kliknij na obrazek,
żeby przejść do
strony internetowej
<http://wamacoop.pl>

narodowej wiedzy przez uczestników, zdolności innowacyjnych i utworzenia wspólnej sieci. Dzięki udziałowi stworzona została koncepcja projektu *ReVitaliser*, na który będziemy starali się zdobyć dofinansowanie. Liderem tego projektu jest Stowarzyszenie WAMA-COOP, natomiast partnerami w ramach tej inicjatywy są: Bałtycki Instytut Spraw Europejskich i Regionalnych, Stowarzyszenie ZAVOD KNOF ze Słowenii, Asocjacion Empresas Con Valores z Hiszpanii oraz podolsztyńska gmina Gietrzwałd. Tutaj celem jest wdrożenie nowych rozwiązań z zakresu aktywizacji zawodowej, kształcenia przez całe życie oraz wykluczenia społecznego w organizacjach tworzących partnerstwo *ReVitaliser*. Partnerzy poprzez realizację poszczególnych PR będą w stanie zidentyfikować, przetestować, a następnie wdrożyć innowacyjne programy pracy z beneficjentami. Całość działań partnerstwa nakierowana jest na prowadzenie interakcji z zainteresowanymi stronami, które będą stosowane we wszystkich działaniach tematycznych w celu poprawy świadomości i zmiany podejścia do współpracy transgranicznej, a także wymiany doświadczeń oraz zachęcenia podmiotów docelowych, czyli instytucji rynku pracy do zaangażowania się i wykorzystania rezultatów projektu.

Z naszymi partnerami z Ukrainy – Fundacją na Rzecz Rozwoju Społecznego z Kramatorska – jesteśmy w trakcie opracowywania modelowych, innowacyjnych rozwiązań w kierunku rozwoju przedsiębiorczości i postaw prooby-

watelskich wśród młodzieży z Polski i Ukrainy. Mamy szereg wspólnych pomysłów zmierzających do aktywizacji zawodowej i społecznej młodych ludzi, pozostających biernymi w świetle nauki i rynku pracy (tzw. NEET). Planujemy także podjąć działania upowszechniające pojęcia związane z ekonomią społeczną wśród przedstawicieli wszystkich sektorów gospodarki na Ukrainie – służyć ma temu organizacja szeregu konferencji i spotkań, nad którymi obecnie pracujemy.

W ramach kolejnych planowanych z naszymi zagranicznymi przyjaciółmi zadań, będziemy starali się także rozwijać międzynarodowy wolontariat – biorąc udział w międzynarodowej wymianie wolontariuszy w Europie w ramach projektu *European Solidarity Corps*. Jego głównym zamierzeniem jest szereg działań na rzecz rozwoju idei pomocniczości i wolontariatu w ramach międzynarodowej wymiany młodzieżowych wolontariuszy oraz nauka modeli włączenia społecznego i współpracy międzysektorowej w poszczególnych krajach Unii Europejskiej.

Mamy dużo pomysłów na międzynarodowe przedsięwzięcia w obszarach, w których od lat z powodzeniem działamy w Polsce. Dzięki stale powiększającej się liczbie naszych zagranicznych partnerów i przyjaciół jesteśmy pewni, że wiele z nich uda się na wspólnie urzeczywistnić.

CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ OSTOJA W PNIEWACH

RENATA MIZERA

Centrum Integracji Społecznej OSTOJA w Pniewach działa od lipca 2013 roku. Rekrutacja kandydatów do uczestnictwa w zajęciach Centrum odbywa się w sposób ciągły. Podstawą skierowania jest wniosek złożony przez kandydata lub jego przedstawiciela ustawowego do Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej. Uczestnicy zajęć Centrum biorą udział w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej w wymiarze 7 godzin przez 5 dni w tygodniu.

Reintegracja społeczna ma na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby biorącej udział w zajęciach w Centrum umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych. Obejmuje naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym działaniem poprzez: kształtowanie aktywnej i odpowiedzialnej postawy życiowej, podwyższanie samooceny i poczucie własnej wartości, kształtowanie umie-

jętności planowania i racjonalnego wykorzystania wolnego czasu, naukę racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami finansowymi, funkcjonowanie w rodzinie i lokalnej społeczności. W ramach reintegracji społecznej prowadzone są zajęcia z terapeutą do spraw uzależnień i psychologiem. Zajęcia te odbywają się jeden dzień w tygodniu, tj. poniedziałek metodą warsztatową na podstawie opracowanego programu i harmonogramu zajęć dla poszczególnych grup. Podczas zajęć wykorzystywane są metody, takie jak: interaktywne gry, testy, filmy, zajęcia plastyczne oraz ćwiczenia relaksacyjne. Uczestnicy mają możliwość wymiany doświadczeń i wspólnego rozwiązywania problemów.

Zadaniem zajęć z reintegracji społecznej jest uzupełnianie deficytów edukacyjnych uczestników Centrum. Zajęcia te ukierunkowane są m.in. na uzupełnienie wiedzy z zakresu: poprawnego wystawiania się, pisania i czytania ze zrozumieniem, kultury osobistej, komunikacji społecznej i współpracy z innymi. Do tematyki zajęć wprowadzone są elementy wyrównawcze w celu zintegrowania grupy oraz lepszej współpracy i wzajemnego udzielania pomocy przez uczestników Centrum. Dodatkowo w ramach reintegracji społecznej odbyły się pikniki i festyny integracyjne dla uczestników Centrum; wspólne wyjazdy do kina, teatru i jesienią do lasu na grzyby. Z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocnych uczestnicy brali udział w spotkaniach przedświątecznych z występami scenicznymi w wykonaniu seniorów z Dziennego Domu Seniora i Chóru *Wrzos* w Pniewach.

W Centrum Integracji Społecznej uczestnicy mają problem z planowaniem wydatków. W celu racjonalnego gospodarowania środkami pieniężnymi

Zdjęcie z kolekcji Centrum Integracji „OSTOJA” w Pniewach

W ramach zajęć wiosną i jesienią odbyły się zajęcia w ogrodzie botanicznym i palmiarni.

przeprowadzony został trening zarządzania budżetem domowym – wykład z elementami planowania wydatków.

Dużym problemem wśród uczestników jest także dbałość o higienę osobistą, wygląd zewnętrzny oraz czystość ubrań. Każdy z nich motywowany jest przez swoich kolegów oraz pracowników Centrum do zadbania o siebie. W ramach zajęć uczestniczyli w warsztatach z zakresu poprawy wizerunku w salonie fryzjersko-kosmetycznym. W celu prawidłowego odżywiania się uczestników, a tym samym ich rodzin, przeprowadzono zajęcia z zakresu edukacji ekologicznej i zdrowotnej. Uczestnicy aktywnie brali udział w szkoleniu z zakresu pierwszej pomocy. Zajęcia te miały formę wykładu grupowego i indywidualnych ćwiczeń praktycznych. Nad prawidłowością wykonywanych ćwiczeń czuwał ratownik medyczny, który udzielał instruktażu.

Uczestnicy borykają się z problemami prawnymi, często mają zadłużenia komornicze, popadają w apatię, są nieporadni i nie potrafią rozwiązać swoich problemów. Wówczas w ramach spotkań indywidualnych mogą skorzystać z pomocy radcy prawnego.

W ramach zajęć wiosną i jesienią odbyły się zajęcia w ogrodzie botanicznym i palmiarni. Zajęcia terenowe z przewodnikiem były praktyczną lekcją oraz uwrażliwiły uczestników na piękno otaczającego krajobrazu. Dodatkowo zapoznali się z nieznanymi roślinami, a także takimi, które w ramach zajęć warsztatowych posadzili na terenie miasta Pniewy. Warsztaty te miały na celu pokazanie uczestnikom, jak ważne i odpowiedzialne zadania wykonują na zajęciach w Centrum.

Niecodziennym wydarzeniem dla uczestników była jednodniowa wycieczka Szlakiem Piastowskim. Niektórzy z nich pierwszy raz w życiu byli na zorganizowanej wycieczce z przewodnikiem. Grupa okazała się odpowiedzialna i zdyscyplinowana, plan wycieczki przebiegał zgodnie z harmonogramem. Wszyscy wrócili do swoich domów zadowoleni i z nowymi doświadczeniami.

Reintegracja zawodowa polega na odbudowaniu i podtrzymaniu u uczestników Centrum zdolności do samodzielnego funkcjonowania na rynku pracy. Głównym celem reintegracji zawodowej jest nabycie przez uczestników Centrum umiejętności zawodowych, przyuczenie ich do wykonywania pracy, przekwalifikowanie lub podwyższenie

Warsztaty z planowania życia

kwalifikacji zawodowych. Reintegracja zawodowa odbywa się cztery dni w tygodniu w ramach zajęć teoretycznych, jak i praktycznych. Pod pojęciem reintegracji zawodowej mieszczą się warsztaty zawodowe prowadzone w Centrum przez instruktorów zawodu, kursy oraz inne zajęcia z zakresu praktycznej nauki zawodu, dostosowane do możliwości danego uczestnika. Przy wyborze form reintegracji zawodowej pod uwagę brana jest sprawność fizyczna i stan zdrowia uczestnika.

Z zakresu reintegracji zawodowej prowadzone są zajęcia motywacyjne przez doradcę zawodowego 2 godziny w tygodniu. Jest to ważny blok programowy w ramach reintegracji zawodowej, przygotowujący do podjęcia zatrudnienia. Zajęcia z doradztwa zawodowego pozwalają kształtować i rozwijać umiejętności niezbędne do aktywnego poruszania się na rynku pracy. Mają wychodzić naprzeciw oczekiwaniom uczestników, zachęcać ich do podjęcia działań zmierzających do powrotu do aktywności zawodowej. Ponadto mają one uczyć, że chcąc odnieść sukces na rynku pracy, należy posiadać rzetelną wiedzę na swój temat (wiedza o sobie jest niezbędna do napisania dobrego CV oraz listu motywacyjnego), na temat rynku pracy, a także stosowania aktywnych metod poszukiwania pracy. Zajęcia te realizowane są w formie: wykładów, ćwiczeń i pokazów filmowych. Beneficjenci aktywnie uczestniczący w zajęciach mają możliwość samodzielnego przełamania stereotypowego myślenia na temat możliwości znalezienia pracy.

Warsztaty
krawieckie

Prace ogrodniczo-porządkowe

Centrum Integracji Społecznej OSTOJA w Pniewach prowadzi działalność wytwórczą, handlową i usługową w ramach reintegracji zawodowej, której celem jest poprawa oraz utrzymanie zdolności autonomicznego świadczenia pracy uczestników w grupach warsztatowych:

1) ogrodniczo-porządkowej, której zadaniem jest pielęgnowanie zieleni miejskiej. Uczestnicy uczą się i wykonują pracę z zakresu kształtowania zieleni, m.in.: cięcia pielęgnacyjne i techniczne drzew oraz krzewów, nawożenie trawników i kwietników, zakładanie, koszenie i pielęgnacja trawników; formowanie i przycinanie żywopłotów, wykonywanie zabiegów ochrony roślin, zakładanie, obsada i utrzymanie kwietników; sadzenie drzew i krzewów, odchwaszczanie terenów, zabezpieczenie drzew, urządzenie ogrodów oraz terenów zieleni miejskiej i zakładowej; zbieranie liści, odśnieżanie, poziome porządkowanie ulic i chodników, prace ręczne przy produkcji materiału sadzeniowego.

2) stolarsko-remontowo-budowlanej, której zadaniem jest nauka teoretyczno-praktyczna z zakresu prac remontowo-budowlanych w obiektach i na terenach należących do gminy Pniewy. Uczestnicy wykonują prace m.in. z zakresu: montażu ścianek i sufitów gipsowo-kartonowych, montażu sufitów podwieszanych listowych i kasetonowych, malowania tradycyjnego, tapetowania, prac przygotowawczych, układania płytek i podłóg (panele, wykładziny); montażu białej armatury, malowania drzwi, malowania grzejników, montażu mebli i dodatków mieszkaniowych; wykonywania prac naprawczo-renowacyjnych mebli i przedmiotów stolarskich.

3) krawiecko-handlowej. Uczestnicy szkolą się w szerokim zakresie z: technik krawiectwa, technik koronczarstwa oraz prac rękodzielniczych. Uczestnicy warsztatu rozwijają uzdolnienia manualne oraz twórcze: szycie i przerabianie strojów, firan, zasłon, posieli, toreb ekologicznych i patchworków. Gmina Pniewy zamawia materiały promocyjne, różnego rodzaju torby ekologiczne, pokrowce na ubrania, fartuszki czy koszyczki. Dużym powodzeniem cieszą się wśród klientów Centrum świadczone indywidualne usługi dla najmłodszych dzieci w formie produktów, takich jak: śpiworki, kocyki, maskotki manualne, namioty tipi. Zakres usług wysokiej jakości warsztatu krawieckiego realizowany jest pod zamówienia dla: indywidualnych klientów, firm, restauracji i hoteli.

Zajęcia warsztatowe oferowane przez Centrum Integracji Społecznej OSTOJA prowadzone są przez instruktorów zawodu, którzy nie tylko nadzorują wykonywaną pracę, ale także uczą technik pracy i estetyki wykonania. Uczą ogólnych zasad pracy w grupie i pożądaných wzorców zachowań. W ramach zajęć uczestnicy mają możliwość przekwalifikowania zawodowego, uczestnictwa w kursach i szkoleniach, organizowanych w zależności od zainteresowań, predyspozycji osób zainteresowanych, np.: kurs obsługi kos spalinyowych i urządzeń ogrodniczych, kurs spawacza, kurs obsługi wózków widłowych czy kurs prawa jazdy. Celem kursów i szkoleń jest nabycie określonych umiejętności zawodowych przydatnych do podjęcia pracy.

PARTNERSTWA NA RZECZ WSPARCIA I ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ W REGIONIE RADOMSKIM

WOJCIECH JABŁOŃSKI

Mazowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (mOWES) od 2012 roku prowadzi działania wspierające nie tylko dla podmiotów ekonomii społecznej czy instytucji otoczenia ekonomii społecznej, ale też instytucji publicznych.

Jednym z głównych celów mOWES jest pomoc w tworzeniu lokalnych porozumień i partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Obecnie w ramach projektu pn. *Inkubacja i Wsparcie Ekonomii Społecznej w subregionie radomskim* realizowanego przez mOWES powołano 8 partnerstw *Na rzecz wsparcia i rozwoju ekonomii społecznej w...* Powstały one w powiatach: białobrzeskim, kozienickim, lipskim, przysuskim, szydłowieckim i zwoleńskim, a także w mieście Radomiu i gminie Odrzywół. Trwają również prace nad powołaniem kolejnego partnerstwa – w powiecie radomskim.

Tworząc partnerstwa, starano się, by były one reprezentatywne dla danej społeczności lokalnej. Zapraszano zatem do udziału w nich przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, ośrodków opieki społecznej, powiatowych urzędów pracy, lokalnych grup działania, innych organizacji i stowarzyszeń oraz przedsiębiorców. Taka reprezentacja instytucji, organizacji, stowarzyszeń i osób występuje w większości powołanych do życia partnerstw. Niestety nie zawsze udawało się to osiągnąć. W Radomiu w skład partnerstwa wchodziły jedynie organizacje pozarządowe i przedsiębiorstwa społeczne. Pozostałe instytucje i organizacje nie były zainteresowane.

Ze względu na fakt, że partnerstwa są bytami dobrowolnymi, liczba członków jest różna. Naj-

więcej interesariuszy podpisało umowę o udziale w partnerstwie w powiecie lipskim – 16, a najmniej w powiatach przysuskim, szydłowieckim i mieście Radom – po 9. Celem działań powołanych partnerstw jest współdziałanie oraz partnerska realizacja zadań na rzecz: rozwiązywania problemów społecznych, aktywizacji społeczności lokalnej, wzmacniania aktywności obywatelskiej w ramach organizacji pozarządowych oraz wsparcia i rozwoju ekonomii społecznej na danym terenie. Duże znaczenia dla funkcjonowania partnerstw ma fakt, że między partnerami jest zaufanie i wzajemny szacunek, a każdy partner ma poczucie, że przynosi jakiś wkład do partnerstwa i coś z niego zyskuje.

Utworzone w subregionie radomskim partnerstwa zadeklarowały realizację zadań mających na celu:

- 1) Zmniejszanie obszarów i liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez zwiększenia zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej.
- 2) Zwiększanie potencjału podmiotów ekonomii społecznej, w tym rozwoju organizacji pozarządowych oraz tworzenia nowych i rozwoju istniejących przedsiębiorstw społecznych.
- 3) Wzrost świadomości społeczności lokalnych dotyczącej ekonomii społecznej.

- 4) Tworzenie nowych partnerstw lokalnych na rzecz ekonomii społecznej.
- 5) Promocję wsparcia ekonomii społecznej zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy.
- 6) Budowanie pozytywnego klimatu dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej oraz promocji społecznie odpowiedzialnego biznesu i społecznie odpowiedzialnego samorządu, korzystającego m.in. z klauzul społecznych oraz zamówień społecznych.
- 7) Wzajemne wspieranie się i uzupełnianie świadczonych przez siebie usług zmierzających do osiągnięcia celu.

Praktycznie wszystkie partnerstwa na pierwszych spotkaniach wybrały swojego lidera, a także zatwierdziły swój plan pracy. Zdecydowano, że w pierwszej kolejności należy zająć się następującymi kwestiami:

- 1) Zdiagnozowaniem potrzeb w zakresie aktywizacji osób oddalonych od rynku pracy.
- 2) Przeglądem dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej.

- 3) Współpracą z podmiotami ekonomii społecznej, wspieraniem ich działalności.
- 4) Zachęcaniem jednostek samorządu terytorialnego i innych instytucji i organizacji do aktualizacji dokumentów programowych uwzględniających wsparcie ekonomii społecznej.
- 5) Stałą pomocą inicjatorom powoływania podmiotów ekonomii społecznej poprzez: wsparcie finansowe, doradztwo biznesowe, prawne i marketingowe.
- 6) Organizowaniem spotkań z przedstawicielami samorządu terytorialnego m.in. nt.:
  - Tworzenia i realizacji strategii polityki społecznej.
  - Klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.
  - Przeglądu możliwości zlecenia usług podmiotom ekonomii społecznej.
  - Możliwości tworzenia spółdzielni socjalnych i spółek non profit prawa handlowego dla potrzeb realizacji własnych przedsięwzięć.
- 7) Diagnozowaniem niezaspokojonych obszarów działalności gospodarczej (nisz), w których jest

Woj. mazowieckie w podziale na podregiony wraz ze wskazaniem Lidera OWES

możliwość zaangażowania podmiotów ekonomii społecznej przez przedsiębiorstwa, instytucje, organizacje działające w powiecie.

- 8) Spotkaniem z przedstawicielami MŚP w sprawie możliwości współpracy z podmiotami ekonomii społecznej (przygotowywanie MŚP do zatrudniania osób z niepełnosprawnościami).
- 9) Spotkaniem z organizacjami pozarządowymi w sprawie możliwości powoływania podmiotów ekonomii społecznej i podejmowania działalności gospodarczej.
- 10) Organizowaniem spotkań z sołtysami w celu wsparcia osób oddalonych od rynku pracy/osób z niepełnosprawnościami na ich terenie działania.
- 11) Przygotowaniem dokumentu – mapy drogowej rozwoju ekonomii społecznej.
- 12) Opracowaniem harmonogramu realizacji działań.

Plany te realizowane są z trudem i bardzo powoli. Jednym z pierwszych przedsięwzięć są wizyty studyjne w innych Ośrodkach Wsparcia Ekonomii Społecznej. Cieszą się one dużym zainteresowaniem ze względu na dobre praktyki, które można zaczerpnąć od innych. We wszystkich partnerstwach przeprowadzono również szkolenia z zakresu klauzul społecznych. Zamierza się także realizować szkolenia z innych tematów, takich które interesują uczestników i będą im pomocne w działaniu.

27 listopada br. w Radomiu odbyło się spotkanie partnerstw działających w subregionie radomskim. Jego nadrzędnymi celami były: wymiana doświadczeń i informacja o realizowanych przedsięwzięciach, pokazanie dobrych praktyk, zdiagnozowanie barier rozwoju ekonomii społecznej w subregionie, a także (a może przede wszystkim) integracja istniejących partnerstw. Jak zauważył jeden z uczestników tego spotkania, była to *konkretna i merytoryczna rozmowa o tym, co partnerstwa mogą robić, i w jaki sposób wpisywać się w rozwój ekonomii społecznej w powiatach i poszczególnych gminach. Atutem tych partnerstw jest ich olbrzymi potencjał wynikający z rodzaju i liczby partnerów w każdym z nich.*

Podczas spotkania dało się zauważyć, że partnerstwa stają się płaszczyzną współpracy i uświadamiania ich uczestnikom roli ekonomii społecznej w danej gminie i powiecie. Zauważalna jest

Kliknij na obrazek, żeby przejść do strony internetowej <http://mowes.pl>

wśród członków zmiana postaw, poglądów i sposobu myślenia na ten temat. Nadal jednak jest potrzeba pracy i merytorycznego zaangażowania zarówno ze strony mOWES, jak i członków partnerstw, aby te działania przyniosły widoczne i wymierne efekty w społecznościach lokalnych. Należy również mieć na uwadze, że tworzenie partnerstw jest bardzo pracochłonne i wymaga nie tylko dobrej znajomości obszarów ekonomii społecznej, ale przede wszystkim wiedzy o potrzebach i podejmowanych działaniach przez środowiska lokalne. Utrudnieniem jest fakt, że wiele takich partnerstw powołano wcześniej w ramach różnych projektów, a po ich zakończeniu przestano je wspierać. Z tego też powodu wiele osób i organizacji nie chce po raz kolejny się angażować.

Obecnie prowadzone są działania, aby istniejący projekt miał zapewnioną ciągłość finansowania. Działania projektowe kończą się w 2019 roku, ale uzyskano już wsparcie z Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej na kolejne działania w następnym roku. W 2020 roku rozpoczyna się także kolejny projekt finansowany z EFS. Docelowo planuje się, aby powstałe partnerstwa stały się samodzielnym bytem pod opieką mOWES.

Na terenie całej Polski działają 62 akredytowane Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, które łączy wspólny cel – pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz udzielenie wsparcia podmiotom ekonomii społecznej (PES) i przedsiębiorstwom społecznym (PS) poprzez wzmacnianie ich potencjału.

Pomimo jednorodnej idei, istnieją między nimi pewne różnice, chociażby w postaci obszarów działalności poszczególnych Ośrodków, ich liczby w danym regionie czy rezultatów pracy. W tym wydaniu „Biuletynu Sieci OWES” Przyglądamy się działalności Ośrodków z województw lubuskiego i kujawsko-pomorskiego.

PREZENTACJA OWES LUBUSKIE

OŚRODEK WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ W ZIELONEJ GÓRZE

Rozkręcamy społeczny biznes to projekt wspierający działalność akredytowanego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze, prowadzonego przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum w partnerstwie z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Zielonej Górze i Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodkiem Regionalnym w Zielonej Górze od października 2015 roku do września 2018 roku (I edycja), a następnie od października 2018 roku do czerwca 2022 roku (II edycja).

Impulsem do aplikowania o środki była chęć odpowiedzi na problemy i potrzeby lubuskiego sektora ekonomii społecznej. Działania skupiono na wzroście potencjału sektora ekonomii społecznej w województwie lubuskim poprzez trwałą integrację społeczną i zawodową osób, które z różnych powodów przesunięte są poza margines rynku pracy; zwiększenie zatrudnienia, tworząc nowe miejsca pracy, a także poprzez działania wspierające jakość funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej.

Głównym zadaniem jest kompleksowe wsparcie w zakresie zakładania przedsiębiorstw społecznych i późniejszego rozwijania ich działalności, a także wzmacniania znaczenia lubuskich podmiotów ekonomii społecznej w lokalnym środowisku poprzez tworzenie klimatu przyjaznego rozwojowi ekonomii społecznej, a w szczególności:

- działania animacyjne zwiększające świadomość społeczności lokalnej, pobudzające do aktywności obywatelskiej, realizacji wspólnych inicjatyw;
- działania inkubacyjne zachęcające do tworzenia podmiotów ekonomii społecznej;
- wspieranie rozwoju zatrudnienia – tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych;
- tworzenie systemu służącego profesjonalizacji i zwiększanie konkurencyjności produktów i usług lubuskich podmiotów ekonomii społecznej.

Ośrodek Wsparcia
Ekonomii Społecznej
w Zielonej Górze

**Rozkręcamy
społeczny biznes!**

www.owes.zgora.pl

Wyzwalamy społeczną energię!

Zespół Fundacji na rzecz Collegium Polonicum

Subregion I woj. lubuskiego

Fundacja na rzecz Collegium Polonicum

Subregion II woj. lubuskiego

Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego ROZWÓJ

gminy wyłączone z subregionu I

gmina Wschowa – powiat wschowski,
gmina Rzepin – powiat słubicki,
gmina Łęknica – powiat żarski

W ramach I edycji projektu *Rozkręcamy społeczny biznes* przekazano dotację na utworzenie 183 miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej. Wartość przekazanych dotacji wraz ze wsparciem pomostowym przekroczyła 7 mln zł. Powstało 18 organizacji pozarządowych, 36 nowych przedsiębiorstw społecznych, 7 istniejących zwiększyło zatrudnienie. Ze wsparcia skorzystało ponad 1000 osób, w tym 480 zagrożonych wykluczeniem społecznym, 70 grup inicjatywnych, 187 NGO i 100 przedstawicieli JST.

Partnerstwo wspólnie i kompleksowo realizuje działania w ramach OWES. Fundacja na rzecz Collegium Polonicum jest odpowiedzialna za: działania animacyjne, promocję, proces udzielania i rozliczania dotacji, doradztwo biznesowe i specjalistyczne. Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w Zielonej Górze odpowiada za: realizację wszystkich szkoleń, w tym w zakresie

fol. Spółdzielnia Socjalna MY

fol. K. Grabowski

Szkolenia dla grup inicjatywnych

Spółdzielnia Socjalna MY
z Lubniewic na Targach
Aktywności i Biznesu
Społecznego, Słubice 2018

działań animacyjnych, inkubacyjnych i zawodowych. Natomiast Wojewódzki Urząd Pracy prowadzi: doradztwo kluczowe, biznesowe, monitoring przedsiębiorstw i działania wspierające reintegrację.

OWES prowadzi 3 Inkubatory Przedsiębiorczości Społecznej: w Zielonej Górze, Krośnie Odrzańskim i w Słubicach. W ramach wsparcia OWES do końca 2018 roku 43 przedsiębiorstwa społeczne otrzymały dofinansowanie i mogły rozwinąć swoją działalność. 183 osoby znalazły w nich pracę – przeszło szkolenia, założyły i prowadziły swój społeczny biznes. Same biznesy są zróżnicowane. To pokazuje, jak wielka jest skala kreatywności tych, którzy chcą działać na własny rachunek. Od usług typowo kojarzonych ze spółdzielniami socjalnymi, jak sprzątnięcie, pranie tapicerek i dywanów czy opieka nad terenami zielonymi, przez budowlankę, stolarkę, kamieniarstwo, po nowoczesne, innowacyjne rzeczy, np. obsługa eventów i imprez, tlenoterapia, dom dziennego pobytu dla osób starszych czy terapia wzroku.

Ciekawą ofertę posiada Spółdzielnia Socjalna *Tlen i Terapia*. Terapia w komorze hiperbarycznej ma zastosowanie jako terapia wspomagająca przy leczeniu wielu chorób, między innymi: chorób reumatycznych, autoimmunologicznych, boreliozy, autyzmu, chorób dermatologicznych, chorób sercowo-naczyniowych i wielu innych. Więcej informacji na temat działalności Spółdzielni można znaleźć na stronie internetowej tleniterapia.pl.

Fundacja *KreARTywni* wspiera wszechstronny rozwój dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów, stwarzając rodzinną przestrzeń rozrywki i możliwość wspólnego spędzania czasu. Dzieci z pewnością ucieszą tematycznie poprowadzone urodziny z warsztatami plastycznymi, zabawy i konkursy z animatorem, kolorowe warkoczyki czy też zabawy sensoplastyczne. Ich pracownia oferuje także spersonalizowane, ręcznie robione kartki na każdą okazję, a także pełną oprawę graficzną stołu weselnego (od zaproszeń, po wizytówki i podziękowania dla gości). W zespole jest także fotograf, który ważne i niezapomniane uroczystości naszych klientów uchwyci w swoim obiektywie, nadając im wyjątkowego charakteru. Rodzinne sesje zdjęciowe to bez wątpienia najlepszy prezent, jaki możemy zaproponować wszystkim tym, którzy doceniają wartość upływającego czasu i chcą zatrzymać na fotografiach uśmiechy swoich pociech na lata. Więcej na temat działalności Fundacji można dowiedzieć się na stronie fundacjakreartywni.pl

W ramach działalności Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze wykorzystujemy mentoring. Mentor to bardziej doświadczona osoba, wspierająca, dzieląca się umiejętnościami i praktyką z podopiecznym. To *pewien układ bądź relacja między dwoma osobami, w której obie strony uzyskują korzyść* – mówi jeden z naszych mistrzów – Przemysław Zieliński. Takim uczniem może być również... przedsię-

biorstwo społeczne, zwłaszcza to dopiero raczkujące lub potrzebujące wsparcia w danym obszarze. Zaprośiliśmy do współpracy osoby, przedsiębiorców z doświadczeniem, autorytety w danej dziedzinie, które wchodzą w rolę mistrzów dla nowo powstałych biznesów. Każde chętne do takiej współpracy przedsiębiorstwo społeczne określiło obszar swojej działalności, który chciałoby poprawić: od wsparcia w marketingu, sprzedaży, po zarządzanie przedsiębiorstwem. Mentorzy są indywidualnie dobierani w zależności od swoich kompetencji i doświadczenia w danej dziedzinie. Ale jest jeszcze coś: w relacji musi zaiskrzyć – swój na swojego musi trafić, zwłaszcza że to współpraca dobrowolna, opierająca się na zaangażowaniu społecznym. Więcej o programie na stronie: <https://owes.zgora.pl/oferta/csr/>

Fundacja na rzecz Collegium Polonicum organizuje konkurs, w którym nagradza firmy za działania społeczne. Celem konkursu jest wyłonienie tych przedsiębiorstw, dla których ważny jest nie tylko zysk, ale również coś więcej: takich, które angażują się w różne akcje społeczne, współpracują z fundacjami, stowarzyszeniami czy spółdzielniami socjalnymi. Współpraca biznesu „twardego” ze społecznym jest również jednym z celów konkursu BSW. Ważne jest to, żeby biznes nie postrzegał przedsiębiorców społecznych jako konkurencji – ale świadomie korzystał z ich usług. Mówi o tym Magdalenka Tokarska, Prezes Fundacji na rzecz Collegium Polonicum.

LUBUSKI OŚRODEK WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ W GORZOWIE WIELKOPOLSKIM

Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego ROZWÓJ (lider) razem ze Stowarzyszeniem Pracowników Służb Społecznych KRAĞ i Stowarzyszeniem Wspierania Małej Przedsiębiorczości z siedzibą w Dobiegniewie (partnerzy) prowadzą Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (LOWES). LOWES działa na obszarze II subregionu Województwa Lubuskiego (zob. mapa s. 21). Celem projektu jest kompleksowe wsparcie oraz wzmocnienie potencjału sektora ES i poszerzenie zakresu działań PES na obszarze objętym projektem.

Uczestnikami/beneficjentami projektu Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim mogą zostać:

- osoby fizyczne zagrożone wykluczeniem społecznym, które z własnej inicjatywy zamierzają uzyskać wiedzę i umiejętności potrzebne do założenia i/lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej;

- osoby prawne zainteresowane uzyskaniem wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i/lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych osób prawnych;
- podmioty ekonomii społecznej (PES) chcące rozwijać swoją działalność ekonomiczną, w tym gospodarczą;
- przedstawiciele JST, instytucji rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej, wspierające osoby zagrożone wykluczeniem społecznym zainteresowane pozyskaniem wiedzy nt. ES i zakładaniem przedsiębiorstw społecznych;
- przedsiębiorstwa posiadające siedzibę, zarejestrowany oddział lub inną prawnie dozwoloną jednostkę organizacyjną na obszarze działania OWES, chcące przekształcić się w przedsiębiorstwo społeczne.

Zadania po stronie lidera obejmują: animację, inkubację, promocję i informację PES oraz szkolenia. Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych KRAĞ zajmuje się: doradztwem kluczowym, doradztwem specjalistycznym, szkoleniami specjalistycznymi dla PS. Do działań Stowarzyszenia Wspierania Małej Przedsiębiorczości należą: doradztwo biznesowe oraz wsparcie finansowe.

LOWES angażuje się w wiele wydarzeń o charakterze społeczno-kulturalnym na terenie województwa lubuskiego, wspierając inicjatywy lokalne poprzez współpracę z przedstawicielami PES. Od kilku lat Ośrodek współorganizuje lokalne targi ekonomii społecznej w gminach objętych wsparciem. Wiosną tego roku LOWES był współorganizatorem festiwalu *Good Friday* niosącego przesłanie profilaktyki antynarkotykowej.

Drukarka i pracownicy *Ad Operandum*
fot. Fundacja *Ad Operandum*

fol. Fundacja Ad Operandum

Dzień Kultury i Integracji Polsko-Ukraińskiej

Ośrodek współpracuje z: organizacjami seniorskimi, samorządem, podmiotami reintegracyjnymi oraz licznymi organizacjami pomocowymi, współtworząc wraz z nimi wiele inicjatyw i wspierając ich działania statutowe.

Jednym z ciekawszych form działania na rzecz rozwoju ES w regionie była zorganizowana w październiku 2019 roku lekcja dla młodzieży szkół średnich promująca ideę społecznej odpowiedzialności biznesu w formie gry miejskiej pn. *Śladami Maxa Bahra* – biznesmena, społecznika, historycznego prekursora Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim. W czerwcu przy okazji Dni Gorzowa LOWES, w ramach Lubuskich Targów Aktywności i Biznesu Społecznego, był pomysłodawcą i współorganizatorem Wojewódzkiego Dnia Kultury i Integracji Polsko-Ukraińskiej, który odbył się pod patronatem Marszałka Województwa Lubuskiego. Projekt ten stanowił przestrzeń stworzoną przez organizatorów silnie związanych ze środowiskiem Ukraińców i migrantów ze Wschodu, zamieszkałych w województwie lubuskim, aby mieli oni możliwość zaprezentowania swojej kultury, potencjału i gotowo-

ści do wielowymiarowej i dla obu stron ze wszech miar korzystnej integracji lokalnej.

Od września 2015 roku do dzisiaj dzięki wsparciu Ośrodka powstało 50 przedsiębiorstw społecznych, w których utworzono 258 nowych, dotowanych miejsc pracy dla osób z obszaru wykluczenia społecznego. Łączna kwota udzielonych dotacji wraz ze wsparciem pomostowym to ponad 9 mln złotych.

Jednym z przykładów przedsiębiorstwa społecznego, które otrzymało dofinansowanie w roku 2019 jest Fundacja *Ad Operandum* zajmująca się poligrafia. Podmiot ten stworzył pięć miejsc pracy, na które otrzymał dofinansowanie w kwocie 120 tys. zł. Dzięki dofinansowaniu *Ad Operandum* zakupiło niezbędne narzędzia pracy, takie jak: ploter drukujący, ploter tnący, sprzęt komputerowy, oprogramowanie, meble oraz wszelkiego rodzaju materiały i nośniki potrzebne do wysokiej jakości wydruku. Fundacja otrzymała Certyfikat Doskonałości TECCO, który otrzymują firmy stosujące nowoczesne narzędzia, uzyskując wysoką jakość drukowanego obrazu. Dodatkowo działalność Fundacji jest w stu procentach ekologiczna, ponieważ do swoich wyrobów używają tylko nietoksycznych barwników i naturalnych nośników druku. Posiadają również gwarancję *Trusted Szop*, czyli wiodący znak jakości dla sklepów internetowych w Europie, oferujący klientom możliwość porównania cen i ochronę kupującego. Fundacja *Ad Operandum* oferuje wydruki obrazów na płótnie, fototapety, naklejki ścienne, plakaty – w tym również plakaty metaliczne. Więcej informacji na temat działalności tego przedsiębiorstwa można uzyskać na stronach <https://adoperandum.pl/> oraz <https://vivoartes.pl/>.

Gra miejska *Śladami Maxa Bahra*. Animatorka LOWES z młodzieżą z gorzowskich szkół

fol. LOWES

LUBUSKIE OWES

LIDERZY/ PARTNERZY	Obszar działalności	Okres realizacji projektu	Budżet projektu (zł)	Średnia wartość dotacji na jedno miejsce pracy	Średnia wartość wsparcia pomosto- wego na osobę	Plano- wana liczba utwo- rzonych miejsc pracy	www e-mail
Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze PROJEKT: Rozkręcamy społeczny biznes							
Fundacja na rzecz Collegium Polonicum Partnerzy: Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze	Subregion I woj. lubuskiego Powiaty: sulęciński, ślubicki, krośnieński, wschowski, żarski, zielonogórski, ziemski i grodzki	I edycja: 01.10.2015 – 30.09.2018 II edycja: 1.10.2018 – 30.06.2022	14 mln zł	24 000 zł netto	1500 zł netto	168	owes.zgora.pl owes@fundacjapc.org
Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim							
Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego ROZWOJ Partnerzy: Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych KRAĞ i Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości z siedzibą w Dobiegniewie.	Subregion II woj. lubuskiego Powiaty: gorzowski, ziemski, strzelecko-drezdenecki, świebodziński, międzyrzeczki, żagański, nowosolski, wschowski (gmina Wschowa), ślubicki (gmina Rzepin), żarski (gmina Łęknica) i miasto Gorzów Wielkopolski	01.09.2018 – 31.12.2021	16,6 mln zł	24 000 zł brutto	2000 zł	182	lowes.lubuskie.org.pl biuro@lowes.lubuskie.org.pl

Drugim przykładem przedsiębiorstwa, które powstało dzięki dotacji LOWES jest Spółdzielnia Socjalna *Art. Music*. Spółdzielnia otrzymała pierwsze dofinansowanie w 2017 roku w wysokości 120 tys. złotych na utworzenie miejsc pracy. W drugiej edycji LOWES w 2019 roku Spółdzielnia otrzymała 48 tys. złotych. Obecnie zatrudnia 6 osób z obszaru wykluczenia społecznego. *Art. Music* prowadzi dwa rodzaje działalności. Pierwszą jest nagłaśnianie koncertów. W tym celu zakupili: kolumny subbasowe, miksery, zestaw nagłaśnienia liniowego, mikrofony bezprzewodowe. Z własnych środków Spółdzielnia zakupiła mobilną scenę. Dzięki kompleksowemu wyposażeniu nagłaśnieniowemu otrzymują zlecenia na realizację muzyczną koncertów od gmin, ośrodków kultury

i osób prywatnych. Spółdzielnia od początku swojego istnienia do chwili obecnej zrealizowała 130 koncertów. Ponadto może się pochwalić tym, że jest jedyną Spółdzielnią Socjalną w Polsce, która zajmuje się kompleksowym nagłaśnieniem koncertów. Poza wspomnianą działalnością *Art. Music* prowadzi punkt gastronomiczny w Dobiegniewie. Jak sami mówią, jest to „szybka kuchnia” – w ofercie znajdują się np.: pizza, kebab czy hamburgery. Smaczne dania są oferowane zarówno na miejscu, jak i na wynos. Spółdzielnia Socjalna *Art. Music* jest przykładem prężnie działającego i przede wszystkim rozwijającego się przedsiębiorstwa społecznego. Strona Spółdzielni *Art. Music* na Facebooku: <https://www.facebook.com/Spoldzielnia-Socjalna-Art-Music>

Stowarzyszenie
Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Wsparcia Inicjatyw
Pozarządowych TŁOK
prowadzi Ośrodek Wsparcia
Ekonomii Społecznej
na terenie siedmiu
powiatów województwa
kujawsko-pomorskiego:
brodnickiego, golubsko
dobrzyńskiego, świeckiego,
rypińskiego, wąbrzeskiego,
grudziądzkiego oraz miasta
Grudziądz.

PREZENTACJA OWES KUJAWSKO-POMORSKIE

OŚRODEK WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ TŁOK

Usługi świadczone przez OWES TŁOK to m.in. wsparcie doradcze dla grup inicjatywnych i istniejących PES, wsparcie doradcy zawodowego, szkolenia/kursy zawodowe, wizyty studyjne, dotacje na miejsca pracy w nowych i istniejących przedsiębiorstwach społecznych, pomoc w biznesowym rozwoju PS. OWES organizuje cykle szkoleniowe pod nazwą Ścieżka PS, dedykowane podmiotom ekonomii społecznej i grupom inicjatywnym przygotowującym się do powołania przedsiębiorstwa społecznego, a także Szkołę Ekonomii Społecznej – dla liderów organizacji pozarządowych myślących o profesjonalizacji działań swoich podmiotów.

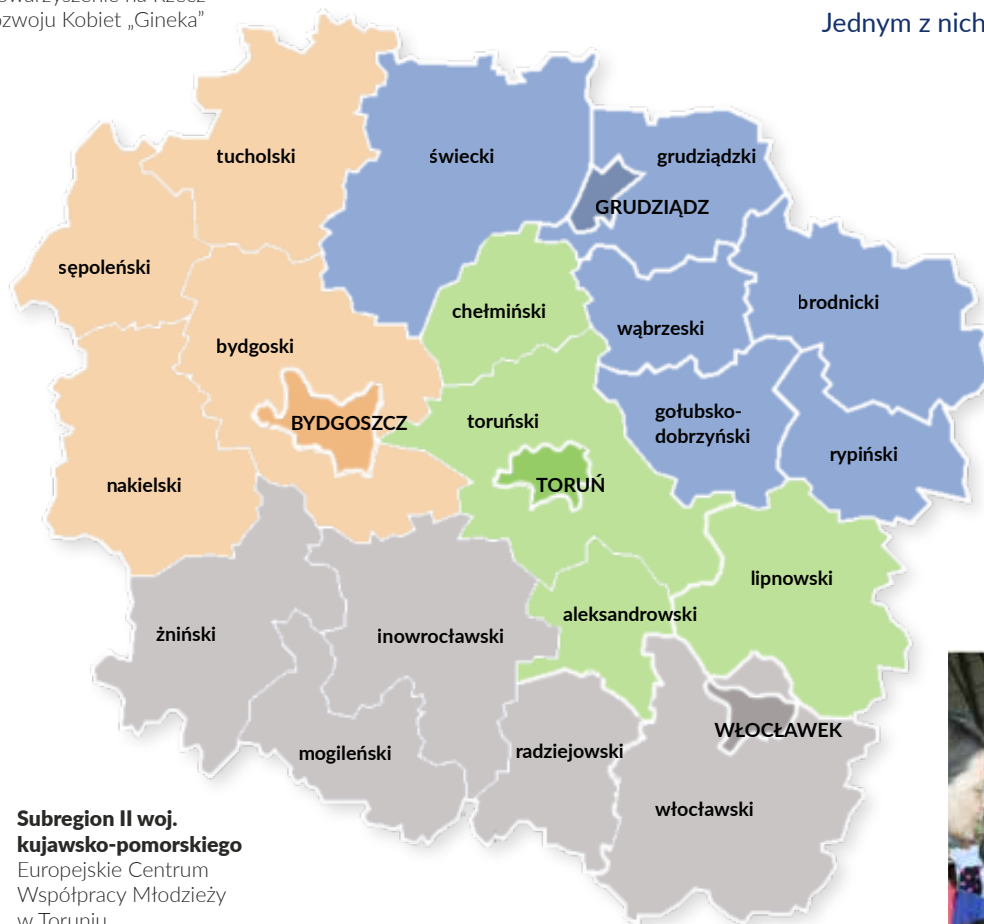
W ramach OWES TŁOK funkcjonuje także inkubator aktywności społecznej. To miejsce, które udostępniamy podmiotom ekonomii społecznej oraz grupom rozpoczynającym działania w obszarze ekonomii społecznej. Beneficjenci mają do dyspozycji biblioteczkę. Dodatkowo mogą skorzystać ze wsparcia naszych animatorów i doradców, którzy pełnią tam dyżury.

Ponadto wsparcie OWES obejmuje działania animacyjne skierowane do otoczenia PES: jednostek samorządu terytorialnego, instytucji rynku pracy, pomocy społecznej itp. Powołane zostały także powiatowe zespoły ds. ekonomii społecznej. Świadczone jest również doradztwo dla PES i JST dotyczące odpowiedzialnych zamówień publicznych. Za nasz największy sukces uważamy stworzenie zgranego zmotywowanego zespołu, któremu „rzeczywistość projektowa” nie przesłania rzeczywistej misji i sensu pracy organizacji, a także fakt, że większość powołanych przy naszym wsparciu PES działa stabilnie. Nie są to projektowe „efemerydy”, lecz zakorzenione w swoich społecznościach podmioty, których działalność przynosi wymierne pozytywne zmiany dla lokalnego otoczenia. **Jako OWES TŁOK staramy się nieustannie „tłoczyć” dobre pomysły.** Obecnie prowadzimy działania w ramach projektu OWES TŁOK 2, zaplanowanego na lata 2019–2023. Nowością w OWES TŁOK są dostępne od tego roku vouchery dla PS, wsparcie specjalisty ds. reintegracji oraz mikrogranty na testowanie produktów/usług dla organizacji dopiero wkraczających na ścieżkę ekonomizacji. **Duża część obszaru objętego wsparciem OWES TŁOK to tereny wiejskie.** Jako zespół przykładamy dużą wagę, by wspierać m.in. inicjatywy, które zapewniają mieszkańcom wsi dostęp do ważnych usług społecznych, takich jak przedszkole terapeutyczne w Gałczewie prowadzone przez Fundację *Pomagam*. W przedszkolu pracują terapeuci, logopedzi i rehabilitanci, którzy skupiają się na pracy z dziećmi z niepełnosprawnością intelektualną, z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz z zaburzeniami o charakterze neurologicznym, jak np. spektrum autyzmu.

Subregion I woj. kujawsko-pomorskiego

Stowarzyszenie na Rzecz
Rozwoju Kobiet „Gineka”

Subregion II woj. kujawsko-pomorskiego

Europejskie Centrum
Współpracy Młodzieży
w Toruniu

OWES TŁOK wspiera PES, których działania przyczyniają się do aktywizacji terenów wiejskich.

Jednym z nich jest Gospodarstwo Ekologiczne

Toskania Kociewska.

Kujawsko-pomorskie

Stowarzyszenie Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Wsparcia Inicjatyw
Pozarządowych TŁOK

Wioska Mydlarska
Teodoryk oferuje warsztaty
z wytwarzania mydła.

Ponadto wspieramy podmioty ekonomii społecznej, których działania przyczyniają się do aktywizacji terenów wiejskich – rozwijając wiejską turystykę, dają mieszkańcom wsi szansę na różnicowanie dochodów. Wśród tego typu PES można wymienić: Mydlarską Wioskę (<http://wioskamydlarska.pl/>), Krainę Skrwy – Manufakturę Zdrowia (<https://krainaskrwy.pl/>) czy Toskanię Kociewską (<http://www.toskaniakociewska.pl/>).

KUJAWSKO-POMORSKIE

W Mydlarskiej Wiosce nie tylko wytwarzane jest mydło. Prowadzone są tam także różnorodne warsztaty tematyczne zaznajamiające z dawnymi zajęciami gospodarskimi, takimi jak: tworzenie mydła, tłoczenie olejów, wyrób dżemów tradycyjnymi metodami czy pranie na zabytkowych tarach.

Kraina Skrwy – Manufaktura Zdrowia zajmuje się produkcją i dystrybucją produktów pochodzących z gospodarstwa ekologicznego, np. miodów, herbat czy syropów. Organizuje także warsztaty i spotkania w „Miodowym Ogrodzie w Krainie Skrwy”. Oferowane atrakcje pozwalają gościom zbliżyć się do natury, np. zapoznać się z powstawaniem i produkcją miodu. Do dyspozycji jest również ekologiczny ogródek warzywny, w którym można zrywać owoce, warzywa, a następnie samodzielnie ugotować je w kociołkach.

OŚRODEK WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ W TORUNIU

Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży wraz ze Stowarzyszenie *Tilia* prowadzi Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Toruniu. Projekt ma na celu wzmocnienie rozwoju sektora ES na terenie subregionu II oraz wsparcie w powstawaniu i funkcjonowaniu przedsiębiorstw społecznych poprzez tworzenie miejsc pracy w drodze animacji i inkubacji od 2019 do 2022 roku.

W ramach OWES prowadzone są działania animacyjne i edukacyjne dla osób prawnych i fizycznych, które są najbardziej oddalone od rynku pracy. Ważną rolę

pełni inkubacja przedsiębiorstw społecznych przez osoby prawne oraz grupy inicjatywne. Rozwój przedsiębiorczości społecznej opiera się na instrumentach finansowych w postaci dotacji na utworzenie miejsca pracy oraz wsparcie pomostowe, jak i merytoryczne. Założono również działania mające na celu podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw społecznych poprzez tworzenie kooperatyw.

Lider odpowiada za całościową poprawną realizację działań (zwłaszcza wobec IZ); w poszczególnych działaniach zaś za: edukację osób fizycznych, doradztwo ogólne oraz specjalistyczne, ocenę mikrograntów i biznesplanów, udzielanie wsparcia finansowego dla PS oraz usług o charakterze biznesowym. Po stronie partnera leżą: animacja, szkolenia w obszarze inkubacji oraz szkolenia wzmacniające potencjał sektora NGO i ES, wizyty studyjne, realizacja szkoleń/kursów zawodowych wspierających osoby na nowo utworzonych stanowiskach pracy, działania na rzecz tworzenia powiązań kooperacyjnych. Zarówno lider i partner realizują obszar mikrograntów.

W minionej edycji OWES (2016–2019) utworzonych zostało 115 miejsc pracy. Siedziba OWES nie posiada żadnych barier architektonicznych i jest w pełni przystosowana do obsługi klientów z niepełnosprawnościami.

Zespół OWES w Toruniu szczególną wagę przykładają do przestrzegania standardów etycznych, w tym podejmuje konkretne działania na rzecz ograniczenia swojego negatywnego wpływu na środowisko poprzez różnorodne formy działania: od recyklingu, sortowania

foto: OWES w Toruniu

PERS czyli Przestrzeń Elementów Rzeczywistości Społecznej udostępniana jest przez Fundację Studio M6.

10. Kujawsko-Pomorskie Forum Ekonomii Społecznej oraz Targi Podmiotów Ekonomii Społecznej

śmieci i przyjaznego środowisku gospodarowania materiałami biurowymi, po kampanie i warsztaty uświadamiające zgubne efekty konsumpcyjnego stylu życia.

Projekt *Kawiarenka Naprawcza „Reperatka”* miał na celu bezpłatną naprawę uszkodzonych przedmiotów oraz promocję i upowszechnienie tematyki związanej z ponownym wykorzystaniem przedmiotów. Warsztaty odbywały się w Toruniu i Bydgoszczy, w okresie od stycznia do kwietnia 2019 roku. W spotkaniach uczestniczyli specjaliści zajmujący się naprawą określonej grupy przedmiotów. Podczas każdego ze spotkań do dyspozycji były trzy stanowiska warsztatowe, np. warsztat stolarski, warsztat rowerowy, warsztat krawiecki, warsztat upcyklingowy. Dodatkowo zorganizowano stoisko ostrzenia noży i naprawy ceramiki oraz biżuterii, a także dwa panele pn. *Drugie życie firanki – woreczki na owoce i warzywa ze starych firan alternatywą dla plastikowych toreb* oraz *Drugie życie odzieży – biżuteria ze zużytych ubrań*. Większość specjalistów biorących udział w projekcie na co dzień zatrudniona jest w przedsiębiorstwach społecznych, które powstały dzięki pomocy szkoleniowej i dotacji z OWES Toruń.

W ramach projektu przeprowadzona została kampania promocyjna *Drugie życie przedmiotu* wśród mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego, zwłaszcza Torunia i Bydgoszczy. Jednym z narzędzi promujących była kampania radiowa – emisje odbywały się na dwa tygodnie przed każdymi warsztatami. Dodatkowo zorganizowano na Facebooku konkurs o tematyce ekologicznej, wypromowano hasło #plastikNIEjestfantastik oraz rozpowszechniono ideę #zerowaste.

Patronem medialnym wydarzenia zostało Radio PiK. Kampania promocyjna i warsztaty naprawcze odbiły się szerokim echem w mediach i wywołały lawinę działań naśladowczych w postaci licznych spotkań o tematyce ekologicznej na terenie województwa, warsztatów oraz wpłynęły na zmianę stylu życia ponad stu osób.

Od 10 lat OWES współorganizuje Kujawsko-Pomorskie Forum Ekonomii Społecznej, powiązane z Targami Podmiotów ES. Tegoroczne forum tematyką nawiązywało m.in. do solidarnego wymiaru ekonomii społecznej, której celem nadrzędnym jest aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, a także rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnością. Nasi wspaniali prelegenci przybliżyli tematykę ekonomii społecznej w Unii Europejskiej, paneliści zaś przekonali, że zatrudnienie osób z niepełnosprawnością jest dobrą inwestycją społeczną.

Wśród zaproszonych gości wystąpili m.in. dwaj znani działacze społeczni: Maciej Orłoś – dziennikarz, influencer, aktor – oraz Jan Mela – Prezes Fundacji *Poza Horyzonty*, podróżnik, najmłodszy w historii i pierwszy niepełnosprawny zdobywca obydwu biegunów w ciągu jednego roku. Szczególnie ten ostatni poruszył słuchaczy:

Nie znamy swojej siły, póki nie pojawi się konieczność jej wykorzystania. Gdybym nie przeszedł wszystkich trudów, które mi się w życiu przydarzyły, nie uwierzyłbym, że ktoś taki jak ja może sobie z nimi dać radę. Mało tego – wyjść z tych upadków wzmocniony. Bywa tak, że siła doskonali się w słabości. Nie ma się co czarować – gdy walczymy o rzeczy wielkie, trzeba się liczyć z porażkami. Nie ma prostych dróg na szczyt. Gdy upadniesz, nigdy nie wstawaj z pustymi rękami. Dzięki temu, co wyciągnąłem z porażek i dzięki ludziom, którzy zainspirowali mnie do walki o swoje życie, udało mi się znaleźć w sobie siłę do zdobycia obu biegunów, paru innych szczytów czy mety maratonu, ale przede wszystkim zbudować przekonanie, że nie ma nierozwiązywalnych problemów, że na wszystko jest jakaś metoda. To nie ilość rąk czy nóg decyduje o naszej sile, ale nasze podejście do życia. Jak mawiał Scott Hamilton: „Jedyną niepełnosprawnością w życiu jest złe nastawienie”. A zmiany zazwyczaj niosą coś dobrego. Nie bójmy się ich.

KUJAWSKO-POMORSKI OŚRODEK WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ W BYDGOSZCZY

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Bydgoszczy to projekt realizowany przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kobiet *Gineka*. Działania projektowe obejmują subregion I województwa, czyli powiaty: nakielski, tucholski, sępoleński, bydgoski oraz miasto Bydgoszcz. Celem projektu KPOWES V jest wzmocnienie rozwoju ES poprzez wsparcie w tworzeniu nowych PES, wsparcie w rozwoju i funkcjonowaniu już istniejących PES oraz wsparcie finansowe i merytoryczne na utworzenie 128 nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, przyczyniające się do aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Projekt skierowany jest do dwóch grup. Pierwsza grupa to osoby fizyczne, w tym osoby, które chcą założyć działalność w sektorze ES, pracownicy i wolontariusze PES, pracownicy JST oraz ich jednostek organizacyjnych. Drugą grupą są osoby prawne, m.in: instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej, JST oraz ich jednostki organizacyjne, podmioty ekonomii społecznej.

Zadania merytoryczne w projekcie obejmują: animację i inkubację, która przyczynia się do wyżej już wspomnianego celu, tj. powoływania nowych PES i PS oraz rozwoju potencjału istniejących PES. Ponadto zespół dba o rozwój przedsiębiorczości społecznej, której celem jest tworzenie miejsc pracy w PS oraz wykorzystanie potencjału istniejących PES do ekonomizacji. Powyższe działania mają na celu przynieść następujące rezultaty:

- Wsparcie co najmniej 350 osób, w tym 251 ze środowiska zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
- Wsparcie minimum 250 podmiotów, z czego 210 PES (w tym PS).
- Powstanie przynajmniej 128 nowo utworzonych miejsc pracy w PS.
- Powstanie minimum 37 grup inicjatywnych, które wypracują założenia co do utworzenia PES.
- Co najmniej 22 środowiska lokalne przystąpią do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ES.

- Powstanie minimum 37 organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną lub działalność gospodarczą.
- Minimum 5-procentowy wzrost obrotu w co najmniej 30 % PS objętych wsparciem.

W ramach realizacji projektu Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej IV zostały utworzone 134 miejsca pracy, w tym:

1. Spółdzielnia Socjalna *Borowiackie Smaki*, której założycielami są gmina Cekcyn i powiat Tucholski. Podstawowym rodzajem działalności przedsiębiorstwa jest przygotowywanie i dostawa posiłków do Szkoły Podstawowej oraz Przedszkola *Leśny Zakątek* w Cekcynie. Dodatkowo Spółdzielnia oferuje usługi cateringowe dla klientów indywidualnych. Przedsiębiorstwo zostało wyróżnione w konkursie *Znak Jakości Ekonomii Społecznej i Solidarnej 2019 roku* w kategorii *Debiut Roku*. Więcej informacji dostępnych jest na stronie <http://borowiackiesmaki.cekczyn.pl/>.
2. Spółdzielnia Socjalna *Słomiany Dom* to jedyna w Polsce Spółdzielnia zajmująca się budownictwem naturalnym. Budynki budowane są przy użyciu materiałów niskoprzetworzonych, naturalnych, recyklingowych i lokalnie dostępnych, takich jak: glina, słoma, włókna celulozowe czy drewno. Stosowanie tego typu materiałów minimalizuje wpływ procesu budowlanego na środowisko.

Spółdzielnia ta udowadnia, że ekonomia społeczna też jest EKO. W jaki sposób?

Jak wyjaśniają sami pracownicy: *O ekonomii społecznej można napisać dużo. W skrócie chodzi o to, żeby prowadzić biznes nie tylko pod kątem maksymalizacji zysku. Zatrudniając pracownika, firma wpływa pośrednio na całe jego otoczenie. To też jest ekologia.* (źródło: <https://slomianydom.eu/>)

KUJAWSKO-POMORSKIE OWES

LIDERZY/ PARTNERZY	Obszar działalności	Okres realizacji projektu	Budżet projektu (zł)	Średnia wartość dotacji na jedno miejsce pracy	Średnia wartość wsparcia pomosto- wego na osobę	Plano- wana liczba utwo- rzonych miejsc pracy	www e-mail
OWES TŁOK							
Stowarzyszenie Kujawsko- -Pomorski Ośrodek Wsparcia Inicjatyw Pozarządowych TŁOK	Powiaty: brodnicki, golubsko- -dobrzyński, grudziądzki, świecki, rypiń- ski, wąbrzeski, miasto Grudziądz	01.09.2016- 30.09.2019	6,6 mln zł	24 000 zł	1700 zł	90	www.owies.eu biuro@owies.eu
Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Toruniu							
Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży w Toruniu Partner: Stowarzyszenie <i>Tilia</i> w Toruniu	Subregion II woj. kujawsko- -pomorskiego Powiaty: aleksandrow- ski, chełmiński, lipnowski, toruński oraz miasto Toruń	01.10.2019 - 30.09.2022	9,09 mln zł	24 000 zł	16 800 zł	96	www.ekono- mia-spolecz- na.com.pl/ <a href="mailto:biuro@ekono-
mia-spolecz-
na.com.pl">biuro@ekono- mia-spolecz- na.com.pl
Kujawsko-Pomorski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Bydgoszczy							
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kobiet <i>Gineka</i>	Subregion I woj. kujawsko- -pomorskiego Powiaty: nakielski, tucholski, sępo- leński, bydgoski oraz miasto Bydgoszcz	01.07.2019 - 30.06.2023	12,4 mln zł	23 000 zł	1800 zł	128	www.kpowes. org.pl <a href="mailto:biuro@kpow-
es.org.pl">biuro@kpow- es.org.pl

REALIZATORZY PROJEKTU

Liderem partnerstwa jest **Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC Poland”** z siedzibą w Lublinie. Organizacja działa od 2000 roku i ma na swoim koncie realizację ponad 150 projektów finansowanych ze środków UE, w tym wiele projektów wspierających przedsiębiorczość. Wśród nich znajdują się m.in. takie projekty, jak: stworzenie systemowego modelu współpracy i koordynacji lokalnej polityki społecznej na podstawie Powiatowych Rad Za-trudnienia, tworzenie sieci współpracy organizacji pozarządowych Polesia Zachodniego, poprawa jakości usług urzędów administracji samorządowej, jak również stworzenie centrum informacji i wspomagania organizacji pozarządowych we Włodawie.

<https://www.oic.lublin.pl>

**Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie**

Fundacja Fundusz Współpracy (FFW) istnieje od 1991 roku i jest wyspecjalizowana w realizacji projektów i programów finansowanych ze środków zagranicznych, w tym pochodzących z UE. Była odpowiedzialna m.in. za realizację w Polsce Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, a następnie projektu systemowego mającego na celu upowszechnienie ekonomii społecznej w Polsce na przykładzie doświadczeń PIW EQUAL. FFW uczestniczyła też w projekcie systemowym mającym na celu stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia ekonomii społecznej w Polsce. Zrealizowała też projekt informacyjno-edukacyjny dla JST dotyczący tego, jak skutecznie pozyskiwać środki unijne, a także projekt „Decydujmy razem” mający na celu wypracowanie i przetestowanie modeli partycypacji publicznej oraz systemu wspierania, oceny i upowszechniania partycypacji.

<https://cofund.org.pl>

Biuletyn Sieci OWES

Zachęcamy do współpracy przy tworzeniu biuletynu Sieci OWES. Masz pomysł na artykuł? Organizujesz wydarzenie, na które chcesz zaprosić innych? Realizujesz działania, które mogą posłużyć innym za inspirację? Napisz do nas! Zastrzegamy sobie prawo skracania tekstów i zmiany tytułów. Autorzy tekstów prezentują swoje własne opinie.

Biuletyn Sieci OWES jest w ramach projektu nr POWR.02.09.00-00-0012/16 pt. „Forum aktywności Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej”, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wydawca:

Fundacja Fundusz Współpracy

Redakcja:

Jolanta Kalinowska, Sylwia Krzyżanowska

Skład:

Studio Lingbrett